

A FARKASSZIGET ÉS AZ ÁGOTA-PUSZTA GOMBAVILÁGA

Csiha Sára¹, Szelezky Zoltán¹

¹Alföldkutatásért Alapítvány

A gombáknak hatalmas szerepük van az erdők, rétek talajának anyagforgalmában. Sejtjeik a talaj biomaszájának 40%-át teszik ki. Az erdők ökoszisztémájában betöltött legfontosabb szerepük a nagy mennyiségű növényi hulladék lebontása. A növények sejtfalát alkotó lignin és cellulóz lebontására egyes baktériumok mellett csupán a gombák képesek. A gombák enzim rendszere lehetővé teszi, hogy ne járjunk, erdeinkben nyakig érő elhat növényi anyagban.

Hazánkban az Alföld nem tartozik a gazdag gombavilággal rendelkező területek közé, köszönhetően a csapadékszegény időjárásnak és a mostoha talajtani körülményeknek. Ha megfigyeljük Magyarország gomba-térképét, (1. Ábra) az alföld illetve a Hortobágy térségében fehér foltokat látunk. A Püspökladányi Szikkísérleti Telepet 1924. október 1-én alapították, azzal a Kaán Károly által meghatározott feladattal, hogy megalapozzák az alföldi területek - főképpen a szikes termőhelyek - fásítását. Az elmúlt közel száz évben 407 ha-on a legkülönbözőbb talajművelése, erdőtelepítési és fajtakísérletek folytak melyek eredményeképpen egy igencsak összetett és mozaikos erdei ökoszisztéma alakult ki, mely mikológiai szempontból is érdekes kivételt képezhet a gombákban nem bővelkedő alföldi régióban.

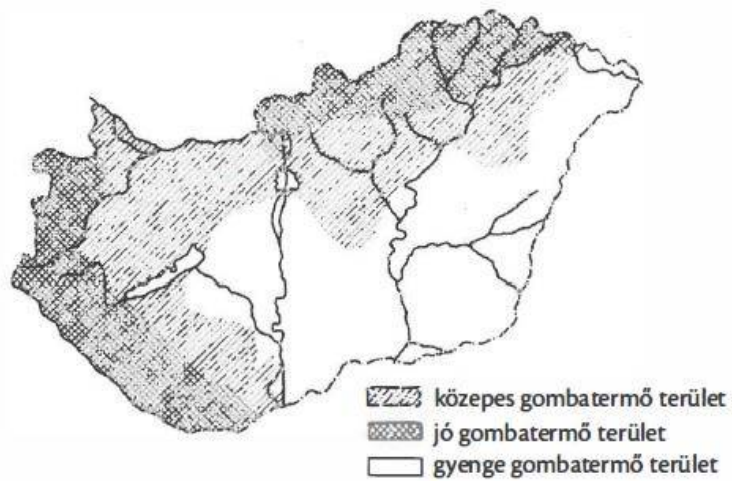
2012 és 2017 szeptembere között az átlagos évi középhőmérséklet 12,9°C, az eddigi legalacsonyabb hőmérséklet -18,7°C (2017. január), a legmagasabb pedig +41,5°C (2017. augusztus) volt. A nyár második felében csaknem minden évben törvényszerűen aszályos időszak következik be. Ilyenkor a levegő hőmérséklete tartósan 25°C fölé emelkedik, a relatív páratartalom pedig 40% alá süllyed. Az átlagos évi csapadék 525 mm, a legtöbb csapadék májusban és júniusban tapasztalható.

Kutatási témánk elindítója - a gombák szeretetén felül - a NAIK-ERTI Farkasszigeti arborétumában húsz éve kutatómunkát végző Hortobágyi Természetvédelmi Kutatótábor mikológiai szekciója, illetve a „The Flora of the Hortobágy National Park” (1982) tanulmánykötetben megjelent „Higher fungi of the Hortobágy” című Babos Margit cikk volt. A cikkben 1966 és 1976 között mintegy 226 gomba fajt térképeztek fel, illetve határoztak meg a Hortobágyi Nemzeti Park területén. A változatos területekről és élőhelyekről származó adatokat több mint negyven év távlatából nem csupán az időtényező és az időjárási viszonyok változásával kapcsolatban láttuk érdemesnek összehasonlítani, hanem azért is mivel az említett felmérés az Ágota - puszta és a Farkassziget területéről nem tartalmazott adatokat. 2005-ben a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságának gondozásában megjelent tanulmány (2) ugyan már tartalmaz Ágota pusztai adatokat, de csupán két faj esetében (Szemcsésnyelű nyelespöfeteg *Tulostoma granulatum* és

Hasadt pöfeteg *Mycenastrum corium*). Ezért célul tűztük ki a fent említett területek feltérképezését mikológiai szempontból. Kiindulásként a tábori hét során a mikológiai szekció keretein belül jártuk be a Farkasszigetet és az Ágota–puszta szigethez közel eső területeit, (1. Kép) úgy, mint Meggyes-Tanya, Dögös, Epres-Tanya. Adatainkat fényképesen, elektronikusan dokumentáltuk, illetve a fellelt fajok – egy-egy példányát száritmány formájában, fungáriumban is megőriztük.

A szekciómunka keretein belül lehetőség nyílik a fiatalabb táborlakók figyelmét is felhívni a gombák hasznosságára, az erdei ökoszisztémában betöltött szerepükre, a határozás menetére, a gombafogyasztás előnyeire, szabályaira és nem utolsó sorban veszélyeire. A 2012 óta folyó monitorozást nem csupán a tábori hétre szorítottuk, hanem egész évre kiterjesztettük, így adataink nem kizárólag az igen száraz júliusi hónapban megjelenő nagygombákat tükrözi. Eredményeink alapján elmondható, hogy összesen 124 gombafajt sikerült meghatározni melyből 56 faj egyezik meg a vizsgálódásaink alapjául szolgáló cikkben szereplő fajokkal. Védett gombáink közül a csoportos csiperkét (*Agaricus bohusii*) a Farkasszigetben, az őzlábgalócát (*Amanita vittadinii*) (2. Kép) pedig a Meggyes és a Dögös Tanyán is sikerült megtalálni. Az őzlábgalócák védeltségének oka hazánkban a legeltetett területek visszaszorulása a hagyományos legeltetéses gazdálkodás felhagyása miatt. Az Ágota-pusztán máig megtalálható ez a létforma, ezzel életteret biztosítva eme védett gombáknak is. Ezen felül különlegességekkel, ritka gombákkal is találkoztunk, például a Simasüvegű kucsmagombával (*Verpa digitaliformis*) (3. Kép), mely hazánkban kifejezetten ritka, és a Közönséges petrezselyemgombával (*Hericium coralloides*) (4. Kép). Ez utóbbi faj főleg a hegyvidékeken fordul elő, így meglehetősen kuriózumnak tekinthető farkasszigeti megjelenése. A nyári szarvasgomba (*Tuber aestivum*) szintén megtalálható a Szigetben, gyűjtését rendeletek szabályozzák.

Jövőbeli céljaink közé tartozik a vizsgált terület minél teljesebb mikológiai feltérképezése, előbb rendszertani, majd társulás tani és ökológiai szempontból is. Eddigi eredményeink mind a vizsgált területeket, mind az ott talált fajokat illetően csak munkánk köztes stádiumát tükrözik. Tervezzük tágítani a fellelt és meghatározott gombák számát, illetve a Farkassziget és az Ágota - puszta gombavilágának gyűjteményét nem csupán fényképesen és fungárium formájában történő megőrzését, hanem a begyűjtött példányok spóráinak mikroszkopikus felvételezését is.

1. ábra: Magyarország gomba térképe. Forrás: Gombaszakértői praktikum (3)

1. kép Felvételezési pontjaink a Farkasszigetben és az Ágota-pusztán.
Forrás: Google maps

2. kép: Özlábgalóca, *Amanita vittadinii*

3. kép: Simasüvegű kucsmagomba, *Verpa digitaliformis*

4. kép: Közönséges petrezselyengomba, *Hericium coralloides*

5. kép: Csészés csillaggomba, *Geastrum fornicatum*

6. kép: *Fodros papsapkagomba, Helvella crispa*

IRODALOM

- Babos M. (1982), Higher fungi of the Hortobágy. – In: SZUJKÓ-LACZA J. (eds.): The flora of the Hortobágy National Park.: Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 63–89.
- Fintha I. Kovács G. Molnár A. Ritkább gombafajok előfordulása a Hortobágyon Hortobágyi Mozaikok Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2005. pp. 73-82
- Jakucs E. Gombaszakértői praktikum Flaccus Kiadó 2012.
- Ewald Gerhardt, Vasas G. Locsmáncsi Cs. 2017. Gombászok kézikönyve.
- Püspökladányi meteorológiai adatok. <http://www.erti.hu/hu/friss-publikaciok/314-puspokladanyi-meteorologiai-adatok>